

บทที่ 5

ภูมิปัญญาด้านการประพันธ์

การประพันธ์ คือ “การแต่ง เรียนเรียง ร้อยกรอง หรือ ผูกสืบอย่างเป็นข้อความเชิงวรรณคดี”¹ การประพันธ์จึงสัมพันธ์กับศิลปะการใช้รูปแบบคำประพันธ์ ศิลปะการใช้คำ และศิลปะการเรียนเรียงคำเพื่อถ่ายทอด “สาร” คือ “สิ่งที่ต้องการจะบอกแก่ผู้ฟัง” ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งต้องอาศัยภูมิปัญญาทั้งสิ้น

ในวรรณกรรมหนังตะลุง ปรากฏภูมิปัญญาด้านการประพันธ์ ทั้งการใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะสม การใช้คำที่มีเสียงลีลาจังหวะที่เหมาะสม และการบรรยายและการพรรณนาที่กระชับและน่าบอกรู้การ จำแนกได้ดังนี้

1. การใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะสม

ปกติวรรณกรรมหนังตะลุงจะใช้ กลอนแปดหรือกลอนสุภาพเป็นพื้น แต่ก็มีการยกเว้น ปรับปรุงกลอนแปด ให้มีลักษณะเฉพาะแตกต่างออกไป และยังมีการใช้รูปแบบคำประพันธ์ชนิดอื่นเป็นบ้าง รูปแบบคำประพันธ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงจึงมีหลาย ชนิด และแต่ละชนิดมีลักษณะที่เหมาะสมกับเนื้อหาทั้งสิ้น การเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่ เหมาะสมกับเนื้อหา ที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงจำแนกได้ ดังนี้

1.1 การใช้กลอนแปด

กลอนแปดเป็นกลอนพื้นฐานสามัญของวรรณกรรมหนังตะลุง กลอนแปดปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงทุกรื่อง และเป็นกลอนแปดที่ໄพเราะเหมาะสมกับเนื้อหาอีกด้วย ดังตัวอย่าง

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 . พิมพ์ครั้งที่ 2 , 2526 . หน้า 501.

**เรื่อง เทพธิดาคง ของฉัน อรุณดุ๊ต ใช้กlossenแบคบาร์บาร์夷เหตุการณ์ตอนผ้าดิ่วไพยันต์พบ
นางจูหารัตน์ก่องป่า ได้หมายสมยิ่ง ดังนี้**

“เห็นนางเดียวเดินทางอยู่คงดีก
สำอางองค์เอินอิ่มละอ้ออ่อน
รอยลักษณ์พริมเพรชเลอเล็กลักษณ์
ทั้งสองเต้าสั้นหัดดังสั้นบง
สาวผิวขาวดาวานปานน้ำผึ้ง
ทั่วเมืองไทยใครเทียบไม่เทียมทัน

คเนนีกคำนวนหมายสายสมร
หรืออัปส์รปโลมແປลงจำแลงองค์
ประไฟพักตร์แก้มเกศาเนตรบนง
ทั้งทรงดทรงราชศิษวีวรรณ
นำคสำคลึงคลอเคล้าสองเต้าฉัน
ขอผูกพันน้ำใจเป็นไนครี”
(ฉัน อรุณดุ๊ต : เทพธิดาคง)

**เรื่อง หยกสิงห์ปภาคิต ของฉั้ว พิพิชรา ใช้กlossenแบคบาร์บาร์夷เหตุการณ์ ตอน ศักดิ์-
สินไชย พานางจิรารัตน์ ไปพบบิดาที่อาครมถูกษัยกัสปะ ได้หมายสมยิ่งเช่นกัน ดังนี้**

“ศักดิ์สินไซบิใจถ้าผู้พานาญ
คุยกันเพลินเห็นพางกลางนภา
ตักลองบุบลูบเสื้อนอกเนื้อนิ่น
ซอกคอเลือดื่นเนื้อขาวถึงร่วนม
กถินเนื้อนางกลางหาวยเข้านาสึก
จึงหวงห้ามปรามว่ามีอย่าชน
พระยืนยั่งต่องฟ้าผ่าอากาศ
เข้าบังคมสมเด็จปีครี
หยุดประทับบัญชึ่งอยู่ยังวัด
ขอคำองค์พงศ์นรินทร์ศักดิ์สินไซบ

แรมนิราชาต่อเหพาะเวลา
หน่อนราษฎรนาภากองกลางลง
ปทุมพริมพึงพวยช่างสวยงาม
ชuanให้ชุมศดชื่นรื่นกมล
กนึงนิกรุบกองสาวพองขน
จะตกหล่นลงดินเดียวสินดี
ถึงอาวาสสิทธาตาถูกษัย
นำพาที่เรื่องราวໄດ້เข้าใจ
โดยตามนัดอาจารย์ท่านผู้ใหญ่
ปานา กใหม่มานาป่าเรօเสนอชน”
(ฉั้ว พิพิชรา : หยกสิงห์ปภาคิต)

1.2 การใช้กlossenสี

กlossenสี หรือ กlossenคำตอนหรือกlossenกบเด็น คือ กlossenแบคบันน์เอง แต่น่าเบ่งวรรค
ใหม่ เป็นคำกlossen 4 วรรค วรรคละ 4 คำ และเพิ่มสัมผัสในระหว่างวรรคขึ้น โดยให้คำที่ 4
สัมผัสถันคำที่ 6 กlossen 4 ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงหลายเรื่อง ดังตัวอย่าง

บทมหาป่าไนเรื่อง สังฆกับความรัก ของอั้น อรุณุต ใช้กลอน 4 ที่เหมาะสมกับเนื้อหาอีง ดังนี้

“ไม่คอกอกช่อ นานล้อลมหนาว
ลมแรงแกล้งหัด สะบัดใบกลิใบ
หญิงเหมือนดอกไม้ ผู้ชายเหมือนฝัน
ประดู่ดอกมาก บุนนาคนางนวล
รักซ่อนซ่อนกลืน กระถินนมแมว
กุหลาบรารตรี จำปีชนา
คงคงร่วงพรา เพราะทนหนาวไม่ไหว
ก้มรชอนไข เข้าสมทบบวง
ขอบเคลือกสีง เเข้าจับต้องของหวาน
บานรายชาด้วน คงคงกลอมพยายาม
อังกานดอกแก้ว แห่งกิ่งก้านสาขา
ศรีตรังดังงา ที่ก้านข้อมือสร้อยดาว”
(อั้น อรุณุต : สังฆกับความรัก)

เรื่อง สามแผ่นดิน ของพ่วง บุญราชต้น ตอนวิรุณสอนพิณแก่ศรินยา ใช้กลอน 4 ที่เหมาะสมกับเนื้อหาอีง เข่นกันดังนี้

“ตาชำเดืองนาง พลาเจี้นแนน่า
จับต้องห้องพิณ ศรินยาอึยงอาญ
สายคาดกุณฑ์ มองคุณกศิษย์
ศิษย์แกล้งทำเฉย ครุเสด็จดพัน
ครุหนุ่งกฤษ์มิจิ สอนศิษย์สาวสาว
น้ำตาตกใจสืบ เดิกรสโขรา
ท่านผู้ปกตรอง ต้องระวังถูกสาว
กันดิกว่าแก่ ไม่เกิดแผลมลทิน
เสียงสูงเสียงต่ำ งานเข้าเข้าหมาย
ดีดพิณสามสาย อยู่ไก่สีชิดกัน
จับสายพลาดพิด ถูกตัวถูกถัน
มองตาเป็นมัน ป่วนป่วนกามา
มักเกิดเรื่องราว ก่อเกิดปัญหา
แมวอยู่ไก่สีปลา ตามพาไปกิน
เดี่ยวเกิดเรื่องราว ทั้งคาวทั้งหมิน
ขอตั้งครุพิณกับพ้าหหญิงศรินยา”
(พ่วง บุญราชต้น : สามแผ่นดิน)

1.3 การใช้กลอนสามห้า

กลอนสามห้า คือ กลอนแปดที่นำมานะเบ่งจังหวะใหม่ เป็น 2 จังหวะ ๆ แรก 3 คำ จังหวะสอง 5 คำ และเพิ่มสัมผัสระหว่างคำที่ 3 กับคำที่ 6 ขึ้น กลอนสามห้าปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงบางเรื่อง ดังตัวอย่าง

เรื่อง บุกเคนมหัศจรรย์ ของพ่วง บุญราชต้น ตอนบรรยายสภาพจะของดาว ซึ่งเป็นหญิงที่มักมากในการคุย ใช้กลอนสามห้าที่เหมาะสมอีง ดังนี้

“落ちおのこわ น้องยังสาวสดสาย
ผัวคนแรก เป็นแขกชาวชวา
อายุสิบสาม ความอ่อนเป็นให้หล่อ
ได้เทพอินเตีย หัวเกียร์เทดใหญ่ดี
อายุสิบสี่ ความหนึ่นตามฝรั่ง
อายุสิบห้า คงจะตามท้าทาย
จันจวนถาวร ทึ้งคิวขาวผิวดำ
ดีเด่นปาก พากพุดมากดูยิ่ว
ความใจดี พับกับฟรีมีก
ใหญ่แต่ตัว แต่หัวใจเล็กแรง
ชายอ้วนพี่ ส่วนอ้ายพอกเข็มร้าน
กินกับนอน เหมือนหมุต้อนนอนไปลัก
落ちおのこわ ยังเป็นสาวต้องการ
รู้ไม่พี่ น้องยังมีชีวิต

หอมรื่นราวย มากไปด้วยศัพท์หา
อายุน้อง ได้สิบสองขวบปี
จันใจคำ อพยพหลวงหนี้
ทุกราตรี มีที่เด็ดเมืองพระราษฎร
ความผืนหัง ดาวกำลังกระหาย
พนยอดชาญ นายเป็นหนุ่มนิโกร
ไม่อิ่มหน่า ทำให้ดาวไม่ไหว
ไม่ต้องไม้ม พวงโคคตอนอ่อนแรง
ใหญ่พีสีก ดาวนีกกว่างส้าเย็น
นิ้วเย่งปากคุ่ม ดาวสุดกุ่นใจนัก
ไม่ทำงาน ร่วมกิจกิจหลัก
ทำลายรัก พี่เป็นยักษ์ไร่ฤทธิ์
รหหวานรสเปรี้ยว ได้ขบเดี่ยว กินติด
มีความผิด คิดแต่กินกับนอน”
(พ่วง บุญรารัตน์ : บุกแคนมหัศจรรย์)

บทที่ 5 ของพระเจ้ากรุงราช นางวิมาดา ผู้ใหญ่พูน รั่น ในเรื่องเดียวกันนี้ใช้กลอน
สามท้าที่เหมาะสมกับเนื้อหาอ้างเช่นกัน ดังนี้

กรุงราช	วิมาดา น้องตามมาทางนี้ ห้องนางคือ ดังเกศโภนยง	ตรงนี้อีซ นี้คือคือกากหลง กุหลาบคง ส่งรากลินรินราวย
วิมาดา	คงพิฤต ทึ้งยีสุ่นบุนนาค คงกนางแย้ม น่าเก็บแซมพนมวย	หลายสีหลา ก มากกลิ่นรสสดสาย อยากได้ด้วย นั่นกส้ายไม่ไกส์ทาง พุ่มขาวขาว トイเกือนเท่ากระถาง
ผู้ใหญ่พูน	รั่นของพี่ นี้เรียกคงกนสาว คงยีหุบ จันบุบแล้วจึงการ	คงกานาง อยู่สองข้างโโคกรอก รักไม่ได้ ผู้ชายชอบโภก ปลงไม่ตก นกปีนยังไม่ตาย
รั่น	นีดอกรัก พี่รู้จักหรือไม่ เห็นสาวสาว หมนหงอกขาวสั่นงา	ปฐกเรือนหอ ที่สุ่ขอแม่เม่าย รักเรามาย อยู่ไก่สีชิดติดกัน
ผู้ใหญ่พูน	ตะบากตะแบก ตะเคียนแทรกหกฉุนพอ นีอินจัน อยู่ติดกันจนตาย	

รุ่น	นีสักทอง น้องคีໄใจได้พบ สูกับโลง โนกม่วง โนงนูกมัน	ทำโรงไฟฟ้า จนเข้าอาสาสัญ ทำเพินเพล้น ไว้วันเพาเวอร์ก (พ่วง บุญราตรี : บุกแคนนหัศจรรย์)
------	---	--

1.4 การใช้กลอนลอดโขม่ง

กลอนลอดโขม่ง มีลักษณะคล้ายกลอนแปด หรือกาพย์ยานี 11 แต่รรคหนึ่งมี 10 สำรับ เป็น 2 จังหวะ ๆ ละ 5 สำรับที่ 5 ของแต่ละรรคจะสัมผัสกับสำรับที่ 6 หรือ 7 หรือ 8 ในรรคเดียวกัน ลีลา กalon จะมีลักษณะนี้บ้าง มักใช้พร้อมนาความโศกเศร้า กalon ลอดโขม่ง ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงบางเรื่อง ดังตัวอย่าง

เรื่อง บุกแคนนหัศจรรย์ ของพ่วง บุญราตรี ตอนบรรยายสภาพของช่อเพชร ซึ่งถูกบิดาขับจากวังต้องชุมชนตามหาสามี ใช้กลอนลอดโขม่งที่เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

“สาวช่อเพชรเดินป่า เที่ยวตามหาราชิต ยอดชีวิตชีวี มาหนีไปไกลหาย
นิกวันชื่นคืนสุข แสนสนุกสนาย ราชนาดีดีดีฝัง ยังขาดช้ำนวนมัน
ใจว่าพีราชิต ช่อเพชรผิดเรื่อง ไหน ที่ตัดใจตัดเยื่อ ไม่เหลือให้มอมฉัน
รู้หรือเปล่าหม่มอมที่ ว่าน้องนี้ตั้งครรภ์ ท่องโควันโคลคิน น้องแค่นขินเดินทาง
 เพราะรักพีหนินพ่อ เที่ยวติดต่อสืบหา โไอในป่ารกรซู น้องกลัวสัตว์เลื้อสาร
 ชะนีโหน โายนตัว ร้องเรียกผัวไปปลาง เหมือนอย่างช่อเพชรน้อง เดินร่องร่าคร่ำครวญ
 ล้าน้องไปพบพี่ พี่ยินดียินร้าย ไม่รับน้องต้องตาย ไม่ให้ใครเมี้ยสรวล
 ถูกในห้องของแม่ มีกรรมแท้แปรปรวน เจ้าไม่ควรมาเกิด พ่อเริคร่างห่างไป
 แม่เดินหนนคนเดียว บุนเขาเขียวปักรัง แม่หลงทางวกวน ต้องเริ่มต้นกันใหม่
 จะกลับหลังยังเมือง พ่อรู้เรื่องเป็นไฟ คงขับไล่ทุบตี ไม่มีความแน่ดتا
 แม่ท่าความอับอาย ตายเสียตีกว่าอยู่ เก็บศรุกในห้อง อิงนองมีปัญหา
 กระหายน้ำตลอด หมวดเรียวแรงแก้วตา แห้งขาเข็บปวดเมื่อย นางเหนดเหนือยลืมลง”
(พ่วง บุญราตรี : บุกแคนนหัศจรรย์)

1.5 การใช้กลอนหาก

กลอนหาก คือ กลอนสุภาพหรือกลอนแปลนั้นเอง แต่บังคับให้วรรณหนึ่งมีเพียง 6 คำ แบ่งเป็น 3 ช่วง ๆ ละ 2 คำ ทำให้ลักษณะขับ สั้นและห่วนกว่ากลอนแปด กลอนหาก ปรากฏ ในวรรณกรรมหนังตะตุบบางเรื่อง ดังตัวอย่าง

เรื่อง บุกแคนนหักจารย์ ของพวง บุญราชตน์ ตอนบรรยายลักษณะพญาวนไทย ใช้ กลอนหากที่เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

“พญาวนไทยใจหาญ	วิมานฉินพธีที่สอดดิ
ราชปักนิมุทธิ์	หัวศิริไม่กล้ารำวี
ปักยาวเก้าหาดแดง	ฤกعواวรรณแสงสุรีย์สี
ขนเขียวขาวแคงธูป	สร้อยทางอย่างมีแกมกาญจน์
ปากโง่โค้งอนคุมหนา	ใจนจิกนาคอาหาร
มีนังบักนีบวาร	ประมาณห้าร้อยกลอยใจ
เมื่อน่ายไม่ร่วมรสสวาย	มุ่งมาดปรารถนาหาใหม่
จัดแขงแต่งองค์สำราญ	เครื่องทิพย์สอดใส่กระหวัดพัน
ออกจากฉินพธีพิมาน	ทะยานผ่านเมฆเดือนลับ
ร่มมีดีปีบังแสงตะวัน	ดำเนินสอดส่ายไปมา
สายอกเป็นวงกรงเล็บ	หมายเก็บเหี้ยวราชปักษา
นาคกลัวลมลงคงคา	ไม่กล้าโผล่หัวกตัวครุฑ
เคลื่อนเคลื่อนคล้องยกล้อยร่อน	พิมัพรไม้มีที่สุด
ปักปีดพระสุเมรุเอนทรุด	เยี่ยมหยุดตาซ่องมองลง
เห็นวินาลาภานี	สวยงามกว่ากาเก็ลลิ่มหลง
อรชาอ่อนแอนเอองค์	นางคงมีคู่ผู้ช่วย
ถูกไครเมียไครไม่ว่า	ใจบเนี่ยวนเกี่ยวพาโภณชาย
กระพือปักแรงกล้าลมกระชาย	อุคล้ายคล้ายตนได้ผู้นหมุนเป็นเกลียว”
	(พวง บุญราชตน์ : บุกแคนนหักจารย์)

1.6 การใช้ก่อนกลบทกบเด็นต่ออยหอย

กลตอนกลบทกบเด็นต่ออยหอยเป็นกลตอนกลบที่ “กำหนดให้ 1 วรรค มี 9 คำ แบ่งเป็น 3 ช่วง 3 ช่วงแรกต้องมีเสียงพยัญชนะซ้ำกัน 3 คำ ในช่วงที่ 2 โดยซ้ำกันในลักษณะคำต่อคำ”¹ กลตอนกลบทกบเด็นต่ออยหอย ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงบางเรื่อง ดังตัวอย่าง

เรื่อง สายเลือดลึกลับ ของฉัน อรุณุต ตอนพระเจ้าเกศนิกรติดตามพระธิดาภารอง ใช้กลตอนกลบทกบเด็นต่ออยหอยที่เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

“ฝ่ายพระเจ้าเกศนิกรยังร้อนใจ หัวงงใจตอนนี้จ้าวพับพามา	ยกพลติดตามลูกบุญบั้นนา ปิตรานุกดวงรำเดินทางไกด
ไม่เจอน้านมาจนนานรำคาญจิต ติดมือชายท้องมีร้าห์ทำอย่างไร	มัวหลงทิศเมื่อแรกทำการรำไชน
หลายวันเดินหลงเวียนแคนดงสังข์ นั้นเนินนานน้ำเนตรนองร้องรำพัน	ก้าวตั้งใจเที่ยวตามเจ้าเข้าอรัญ
สงสารเจ้าสุคสายใจไปจากพ่อ จัดไฟร์พลจากพับพาตั้งหน้าตาม	จอมกษัตริย์ใจเครว่าฝ่าโถกศัลย์
	หลายคืนวันหลงคันเวียนเพียรติดตาม
	ฤทธิ์ห้อระทุมทุกบุกป่าหนาน
	ไม่ทราบความมัวสืบคว้าอยู่ข้านาน”
	(ฉัน อรุณุต : สายเลือดลึกลับ)

เรื่อง สามพี่น้องฝ่าไฟ ของ ฉัน อรุณุต ตอนแสงนรินทร์พบนางมหาทิพย์ ใช้ กลตอนกลบทกบเด็นต่ออยหอยที่เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

“เข้าแอบบังต้นสำราญในสวนครี พระพักตร์แอลมเพียงพระจันทร์ วันเพ็ญบูรพา	คุณตรีของหมิพี่ปันอสูร ใจเรารักเจ้าแรกกุณเจริญวัย
หัวภาคพื้นพังพิงพงบงโลกหัสตា นางสาวรคหันนั้นแสงจากแห่งใต้	ปลื้กันการเบรียบกานดาหาที่ในน
สายทุกสิ่งสมทุกส่วนชวนใจซ่อง น้ำเข้าน้ำออกขาดขาวพราวนเหมือนจันทร์	ถ้าสายเที่ยบถึงสาวไทยก็ไม่ทัน
	สายเนื้อนอนสนนเนื้อน้องสองเด็กฉัน
	มุคผาดเพียงฟ่องผิวพรรณเทพกัญญา

¹ โภชย สาริกบุตร . การวิเคราะห์กลบทกบในกวีนิพนธ์ไทย . 2518 . หน้า 29.

อารมณ์รักอันแรงร้อนอารมณ์จิต
ตัดสินใจแสดงริบบิ้นทร์กุณารา

ไม่สู่หน่ายหมายสนใจเส้นทาง
ทรงเข้าหาสุกสารเข้าขอมนาร”
(ดีน อรุณ : สามพื่น้องฝ่าเผด)

1.7 การใช้กลอนก่อนหนากบบริพัันธ์

กลอนก่อนหนากบบริพัันธ์ คือ กลอนกลบที่ “กำหนดให้เสียงพังผวนะท้ายวรรคเข้ากับคำต้นวรรคของวรรคถัดไป การเข้ามิได้บังคับให้ใช้คำเดียวกันกัน แต่เป็นคำที่มีเสียงพื้นกัน เช่น โทรท่านายกับโทรท่านุน อาลัยสูญกับอาลัยเสียว เป็นต้น”¹ กลอนก่อนหนากบบริพัันธ์ ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะจุบงเรื่อง ดังต่อไปนี้

เรื่อง สามพื่น้องฝ่าเผด ของดีน อรุณ ตอนบรรยายบนทราบสุรชรังษ่วน เพื่อจะเปิดปากสำหรับนางสุพัตราภรณ์ ใช้กลอนก่อนหนากบบริพัันธ์ที่เหมาะสมกับเนื้อหาดังนี้

“ในครั้งนี้บันดาลพิมานยักษ์
หัวดหัวนั้นจัดอักษรรย์กลับหันหาย
แท่นสถานของมารรำพึงคิด
จิตเป็นที่ร้อนรนหม่นหมองมาก
จากความโสมนัสสาอุรากร
จากแท่นทองมองเห็นเทินหวานเพชร
พระหัตถ์ยกเอาหวานฟ้าในตาพริบ
สนินอับคันจิตหวิดประหาด
กระซับหันผันเห็นหินเพชรรัตน์
ยกหวานส่อพอจะลงตรงกับหิน
เนื่องสอดของมารมณ์ตั้งแคนคัน
ครั้งแต่เก่าเราเห็นเข้มแข็งเลื่อน
แสงลือเล่นตัวกู้ผู้มารมณ์

พิมานโยกเหมือนจะหักหัวดหัวนั้นจิต
กลับหันเพียนมณฑียรรกาษแท่นสูติ
รำพึงคาดหัวดหัวดจิตเป็นทุกษ
หม่นหมองมีลงหลากจากความสุข
อุราเร่งรีบลูกจากแท่นทิพย์
เห็นหวานพอกกีเสด้าพระหัยหอยบ
ในตาพร้อมของทวีปเห็นสนินจัด
หวิดประหัวร่วงการคุกระซับหัตถ
เพชรรายประกายจัดยกหวานลับ
ตรงกับเหตุในแผ่นดินเนื่องสั้น
ตั้งแคนคิดมิดกับครั้งแต่ก่อน
อึเมฆามาเยือนแล้วส่อหดตอน
ผู้นารมณ์ฤทธิ์อนกุmgr์จัน

¹ ไกรษัช สาริกบุตร . การวิเคราะห์ก่อนหนากในกวีพิพานธ์ไทย . 2518 . หน้า 48.

กุณกรจนอาขวนฟ้าในตามอง
คิดว่างานด้วยดุกดาราชัน

ในความทุ่งส่องคิดว่างานสรราฟ
รานสูรจันขวนหัวงดูกุฎานางทะลาย”
(ฉัน อรุณ : สามพื้นอ่องฟ่าเฝก)

1.8 การใช้กoton กอบงานรายผู้ทรงเครื่อง

กoton กอบงานรายผู้ทรงเครื่อง คือ กตอนกอบที่ “กำหนดให้วรคหนึ่งมี 8 คำ สั้นหะละ 2 คำ มี 4 จังหวะ 2 จังหวะแรกใช้พยัญชนะเสียงซ้ำกัน 2 ตัว 2 จังหวะหลังมีลักษณะ เช่นเดียวกัน”¹ กตอนกอบงานรายผู้ทรงเครื่อง ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงบางเรื่อง ดังต่อไปนี้

เรื่อง มหาราชกำสรวล ของฉัน อรุณ ตอนบรรยายลักษณะแห่งคง ใช้กตอนกอบงานรายผู้ทรงเครื่องที่เหมาะสมกับเนื้อหาเชิง ดังนี้

“ชื่อนกล่าวสรวงงานจากความว่าเป็น
ยอดหนูยังหึงคงสมทรงสาวไทย
โอมฐป์ปรางอ้างเปรีบจันทร์เทียนจริงแท้
นุ่งห่มนมาหินในเต้นโน่น
นุ่งสมนวนศรีนอกมีโนเมียน
สาวมหายใจเต็กอกเจิดดวงซ้ำ
คงสมกมลสันนำ่ฟันชุมพร
ในเสื่อเนื้อสารโภคนขาวปลายแคง
นาคช้างชูงวงเดินหน่วงปลายแขน
นาคพ่องนางเพอิน hairy เนินชุมนา

แม่นมูลย์ดีราศีสุกใส
หน้ายวนนวล ใจชอบใจหายชน
สายแข่งแสงแห้งงามแพ่เเจ่ม
นำชินนิธรรมແລອມถืออ่า
รุ่งรายรายเรียรลัวนเขียนดายขา
ฉุดก้องอ่องทำสมรรษาวยแรง
หั่งได้ก้องคิดฟ่องศรีมุคแสง
นมด้านางแพ่อังชัวย้ำขา
ໂພกบานวารແບນໄกกว้ xen แก้วงขา
แนวเพินเนินมาศีลากลีดาย”
(ฉัน อรุณ : มหาราชกำสรวล)

1.9 การใช้กลอนกอบกุธรสรสาที

กอบกุธรสรสาที เป็นกอบกุธที่ “กำหนดให้ วรรคที่ ๑ มีสารเดียวกัน ๒ คู่ วรรคที่ ๒ มีสารเดียวกัน ๑ คู่ วรรคที่ ๓ สารเดียวกัน ๒ คู่ วรรคที่ ๔ สารเดียวกัน ๑ คู่”¹ กอบกุธรสรสาที ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะถุงบางเรื่อง ดังตัวอย่าง

เรื่อง สิงหาราชกษัตริย์ศิก ของฉัน อรุณุ ตอน กาหยแก้วรำพึง ใช้กอบกุธรสรสาทีที่เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

<p>“พึงขอขวัญพราวนานอุราดีน เรากชนมนตร์ ชาเจงนงจาก ใจไจนางจางในน้ำใจถว ถึงหนักกอส่องที่ต้องพำนะว่าหนัก รักระคนป่านแคนแสนทวี</p>	<p>สะกคอกลืนความตรามะกมทรวง เหลือแต่ชากรอยรักสุดหักห่วง จึงคัดป่วงตัดสาวาเเส้วาดีน ยังน้อยนักเท่าหนักในใจหมองครี หามเกริมมาฝ่าเจ้าจอมวัง” (ฉัน อรุณุ : สิงหาราชกษัตริย์ศิก)</p>
---	---

เรื่อง นาหกรเหนื่อเมฆ ของฉัน อรุณุ ตอนกรงเกียรติปลอบประโลมนางอุญา ใช้ กอบกุธรสรสาที ที่เหมาะสมกับเนื้อหาอี่งเช่นกัน ดังนี้

<p>“พลง โภมหลอบปลอบว่านิจนาหาย ความสังขังตั้งจิตพีคิดาริง ถ้าเราสองกรองสังขอย่าปฏิเสธ รักฝังใจไม่คิดอาจอยู่กางใจ คงระยะนั้นระวังเหมือนแก้ลังว่า อย่าเชื่อคนปากคันที่มั่นคง อันคำหลอกบอกให้หลงมั่นคงหลอน อันคนค่าตัวเตือนนั้นเหมือนตัว</p>	<p>ไม่น่าเลยะจะมั่วหมองแม่น้องหญิง จะไม่พึงทดสอบให้เข้าใจ อย่าถือเหตุคำยุยงมา sang สัย เรื่องอะไรในอุราเข้าอารมณ์ ให้รุสามาจิ เส้นไม่ทึบสน จะตกคอมลงทำอสัตัว อย่าใจอ่อนวายรุ่นเลยทุนหัว บ่างช่างยั่วตัวมั่นยุ่รีแต่ย้อน</p>
---	---

¹ ไอกษัย สาริกบุตร . การวิเคราะห์กอบกุธในกวีนิพนธ์ไทย . 2518 . หน้า 26.

คนอย่างคนระยำทำอย่างยาก
พากองกอคดูบัญไปสืบทั่วภัยกร

อย่างเชื่อปากคนบอกบันหลอกหกตอน
สาวค่ออยผ่อนผันตามความพอใจ”
(ฉัน อรุณ : นาคราหนือเมฆ)

1.10 การใช้กลอนกลับทวัพนันหลัก

กลอนกลับทวัพนันหลัก คือ กลอนกลับที่ “กำหนดให้สำท้ายวรรคต้นจะต้องซ้ำกับสำทัญวรรคถัดไปเป็นอย่างนี้ตลอด”¹ กลอนกลบทวัพนันหลัก ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง นางเรือง ดังตัวอย่าง

เรื่อง สามพี่น้องฝ่าไฟ ของนิ้น อรุณ ตอนนางสุชาดา ครัวครัวญเพราะฤกพะราษ บิดาลง โถงใช้กลอนกลับทวัพนันหลักที่เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

“ไอ้อนาจواشنาราษฎร์
หาสู้ได้ไครเด่าเข้าจะมา
ไกรจะรู้หมู่กุกค่ามเพราะท่ามิค
ไหทุยชึ้งทรงศักดิ์ถ้าเกริชั่งไกร
กรุณามาปถอยฤกเดิดฟ่อ²
หากไม่แล้วเรืองจะคิดหนีบิดา

จะพาตัวมัวหมองร่องให้หาย
เข้าจะมีเมตตาคงจะหาไม่ได้
มิดที่คิดถบหนุ่ยท่านคุณใหญ่
ไกออกอกไปคนยังกตัวทั่วโลก
ฟ่อเหอขอโถงก่อนโปรดผ่อนหนา
นางโภกศัลย์พรรณาอยู่เดียวคาย”
(ฉัน อรุณ : สามพี่น้องฝ่าไฟ)

1.11 การใช้กลอนกลับทะบัดสะบึง

กลอนกลับทะบัดสะบึง คือ กลอนกลับที่ “กำหนดให้ 4 สำท้ายวรรค เล่นเสียง สะบัดสะบึงสอดกัน ทำให้เกิดจังหวะกระแทบกระทั่งขึ้นท้ายวรรค ทุกรรค ถักษะเสียงที่เรียงกัน คือ เบ้า-หนัก เบ้า-หนัก แต่ก็ไม่ตایตัวที่เดียว”² กลอนกลับทะบัดสะบึง ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงนางเรือง ดังตัวอย่าง

¹ ไกรชัย สาริกบุตร . การวิเคราะห์กลอนภายในกวีนิพนธ์ไทย . 2518 . หน้า 46.

² เก้าอี้มีดิน . หน้า 48.

บท พระอินทร์ในเรื่อง บุกแคนนหัศจรรย์ ของ พ่วง บุญราษฎร์ ใช้กลอนกลบทะบัดกะบังที่เหมาะสมกับเนื้อหาอีกด้วย ดังนี้

“การครั้งนั้นว่าไห้ขันต์สั่นสะเทือนสะท้าน
คงฟ้าไร้ไปรษิร่วงระบัดระบิด
ขวน้ำทิพย์เปลี่ยนແປรเป็นแม่เจ๊แม่โจง
กระเบื้องແแกกແຕกร่อนไม่หอย่อนไม่หอยด
อุชาคามาเป็นไข่เคราะห์ร้ายเคราะห์รุน
ถุนนาหมุดถูกดังถูกดังกัก
สุจิตรำผ่านปุ่งຄุมพัคหดูดพัคสุย
เหพบุตรดุคนางท้าวไม่ทั่วไม่ทัน
ทำร่องเล่นโผล่โภพากเทโวเทวัน
พระอินทร์ได้สำนึกวิชิตคนรู้สึกตัว
อันญนีมีเดค่าตาเพียงตาทิพย์
โลกเกิดเหตุเกทกัปในคงในคง

อาสน์อาการแข็งกระด้างเหมือนอย่างหอยอย่างหิน
วินานอินทร์โ้อนอนจะเซนจะกรุด
ท้องพระ โรงเทราฝ่าแหลกฝ่าหดูด
พระอินทร์มุคในคุ่มน้ำจะล้ำจะลึก
ผึ้งวรคคุ่มนิพลดอยເສີຍຕົວເສີຍຕັດ
อุธรรมนาหักเดินยักເຍ້ຍຫັນ
เคินท้องพสุขอุบอ้ายพาใหເສີຍໄหສັນ
หนอยພາກມັນทำໄດ້ໄມ່ໄගຮິນໄກລັວ
ลงໄทยມັນໃຫ້ມົນຄົນທົດຫາງຫດຫັວ
ญືນ້ນ້ວ້າວ່າທີ່ຕະບົນຕະບອນ
ລຶງໄກລົມເຫັນໄປຈົບສຍບສຍອນ
ເພຍບຸ້ຫຼາກຕາທີພຍໍເໜ່ງແລ້ວຣິນເລົງເຈັບແລ້ງ”
(พ่วง บุญราษฎร์ : บุกแคนนหัศจรรย์)

**บทพระราชนา ความอัศจรรย์ก่อนพระอินทร์จะส่องโจน ในบทเกี่ยวจอ ของอ้วน ทิพย์-
วารี ใช้กลอนกลบทะบัดกะบังที่เหมาะสมกับเนื้อหาอีกด้วย เช่นกัน ดังนี้**

“ในครั้งนั้นเวชยันต์ คุสันดุสิท
ประิกษาติดาคนดีระบัดกระใน
เสียงไครกรรมครรนครรนสนั่นสนั่น
จะพราแยกແแยกหงลงด้าวลงดิน
แท่นบัวๆอันราชกีหวากกีหัว
ดึงดาวเดือนเคลื่อนคลายจะอยจะขอ
ทั่วทั้งห้องว่าหมายมีดฟ้ามีดฟุน
เหตุไอนเป็นจะนี้ที่มันเปลี่ยนมันแปลง

แท่นสดิคทิพย์อาสน์กีหวากกีหัว
สะท้านให้สะเทือนดังเหมือนจะพังจะกินที่
แท่นทิพย์รัตน์จะร้าวранจากฐานจากดิน
พิภพอินทร์อ้ออิงดึงແກຄອນดึงຄອນ
เมรุໄกร โยกยอดจะดอจะดอน
เกิดเกิดครรอนชุดมุนเป็นอย่างรุนอย่างแรง
บังเกิดเป็นจลาจลขึ้นทุกทางทุกแห่ง^๑
จะส่องแสงเนตรดูในชนทุชนพาล”
(อ้วน ทิพย์วารี : บทเกี่ยวจอ)

1.12 การใช้กลอนกlostบนาคนบริพันธ์แปลง

กลอนกlostบนาคนบริพันธ์แปลง กือ กลอนกlostที่ดัดแปลงจากกลอนกlostบนาคน บริพันธ์ ซึ่งเดิมกำหนดให้เสียงพยัญชนะท้ายวรคช้ากับคำต้นวรคของวรคถัดไป การเข้ามิได้บังคับให้ใช้คำเดียวกันแต่เป็นคำที่มีเสียงเพี้ยนกัน มาเป็นกำหนดให้เสียงพยัญชนะท้ายวรค เฉพาะวรคหลัง ซ้ากับคำต้นวรคของวรคถัดไป ลักษณะการเข้า เช่นนี้ทำให้ง่ายขึ้น ทั้งการแต่งและการฟัง กลอนกlostบนาคนบริพันธ์แปลง ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงบางเรื่อง ดังตัวอย่าง

บทปรายหน้าบท ของนิ้น อรุณุท ใช้กลอนกlostบนาคนบริพันธ์แปลงที่เหมาะสม กับเนื้อหา ดังนี้

<p>“ปฐมนิยามตามถูกยั่งคงการ บังคมค้อวันกาปรมายารย ไม่สิ้นสายได้สืบสักดิ์ตรรภุ กำา耶แล้วแสงศรีกระวีศิลป กระเดื่องเด่นคุณความสุนทรโภdon แต่พอก็จิตสว่างทางขับขาน ไม่ผิดพันกั้นเกลอสำเนานวน ไม่หยาบค้อร่าสพจนมาตรฐาน เย้มขับจับคดีเน่องนิยาย อยู่เนินแม่นมนบูรณ์พุนสวัสดิ มหาศักดิ์ คาดีกหั้งจักรวาล ประเทศไทยจังกรภพนับถือ กิจวัตหันกันงบหัว gwai ไตร พระบรมกษัตริย์เหมือนนัตรเพชร รุ่งเรืองศักดิ์สืบสร้างแต่ทางดี</p>	<p>อธิษฐานน้อมประนมบังคมคุณ ผู้ประทานศิลป์ไม่สิ้นสูญ อยู่ทิคทุนเกียรติก้องก้าวยาจรา ได้สมจินตนากังกระเดื่องฉอน รู้ตัดตอนแต่งต่อแต่พอกควร ศุภอาภารย์ประสาทวิทย์ไม่พิดพวน เลิกสำลักเรียนราบไม่หอยาคาย เชิงฉลากหลักแหลกแย้มขยาย ประเทศไทยเจริญอยู่นิ่นนาน เจริญรัฐุคหน้ามหากาด เหมือนอาทิตย์ทรงเหลาประเทศไทย เอี่ยออกซื่อภูวนาถกิจวัตหัว ขยายในบุญญาพระบารมี ผู้สำเร็จการเมืองรุ่งเรืองศรี ชาบูรีสรรเสริญเจริญเริง” (ดิ้น อรุณุท : บทปรายหน้าบท)</p>
---	---

1.18 การใช้กลอนกลบทวัพนหลักแปลง

กลอนกลบทวัพนหลักแปลง คือ กลอนกลบที่ตัดแปลงจากกลอนกลบทวัพนหลัก ซึ่งเดิมกำหนดให้คำท้าทายวรคตันจะต้องเข้ากับคำต้นวรคถัดไป มากำหนดให้คำท้าทายวรคหลัง ทุกวรคต้องเข้าคำต้นวรคถัดไป กลอนกบนทแปลงปรากวินวรรณกรรมหนังตะลุงบางเรื่อง เช่น

เรื่อง สามพี่น้องฝ่าไฟ ของฉัน อรุณุต ตอนพระทินวงศ์รำพึงถึงพระนางสุพัตรา-
ภารณ ใช้กลอนกลบทวัพนหลักแปลงที่เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

<p>“ทรงสั่งเสริจเสด็จย่างเข้าปarginศรัตน์ ยังกถุ่นกดดันในกมลหม่นหมาง หมางหมองจิตคิดคนึงถึงพระนาง นานนมໄไดสินเจ็คปีเข้านีนับ ลงสารที่มิได้แจ้งประจักษ์การ</p>	<p>นิราศร้างแறนราไปข้านาน ไม่พนกบัวบุชสุคสงสาร ว่าเยาวมาลัยตกติดไปทิศใด” (ฉัน อรุณุต : สามพี่น้องฝ่าไฟ)</p>
--	---

เรื่อง สายเลือคลึกลับ ของฉัน อรุณุต ตอนตัวตอกชุมเป่า ใช้กลอนกกลบทวัพนหลัก
แปลงที่เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

<p>“ไฟจุดได้ให้ติดจนหิดคำน ไหลดผือกแพ่กิ่งถูกถูกสำไyi ถ้าถีวัลย์กรรภิการ์เข้าป่าขาว สายกอกองอกเรียงเทียงหาก นมแม่ว่ามันหมู่ประคู่ออก ขมปีเหล็กพวກเด็กเด็กไม่หาญอุ่น โคงยีโถโงอกเข็นแอบเข้าง โหนหอยแก่วงไปป่านปะทะโคง ตันเดินคงหลงมาถึงสามแพรก หวันเห็นหัวคนตายได้ดันจัน</p>	<p>ยืนนานวอกกอกอวานแห่งอภิการไฟหล ลมพัดใบร่วงสู่พุทธา คอกสาเหล้าสาวดเหลาทึ่งเสาธา กาบินมายานบานฉานจิกนุม ดอกรหอนรอกกถีบเล็กปีเหล็กชุม เพราแม้นชนหึ่งยอดหลอดถึงโคง มังคุดคงแคลบอยจะนีห้อขหัวโหน ทบกับโคงขนาดเข้างถูกดัน แพร กหนึงแยกทางไปป่าโศวราย ผูกเสาวัลย์เขวนห้อยลิ้นช้อยยา” (ฉัน อรุณุต : สายเลือคลึกลับ)</p>
---	--

1.14 การใช้ก่อนกลอนทสูรังค์ระบ่าเปล่ง

กลอนกลอนทสูรังค์ระบ่าเปล่ง คือ กลอนกลบที่ตัดเปล่งจากกลอนสูรังค์ระบ่า ซึ่ง เดิมกำหนดให้บรรคนนี้ แบ่งเป็น 3 ช่วง โดยมีเสียงพยัญชนะข้างกัน วรรคละ 2 เสียงถัดกันไป มากำหนดให้บรรคนนี้แบ่งเป็น 3 ช่วง โดยมีเสียงพยัญชนะข้างกันวรรคละ 2 เสียงถัดกันไปเพียง 2 ช่วง ทำให้แต่งง่ายขึ้น กลอนกลอนทสูรังค์ระบ่าเปล่ง ปรากฏในวรรณกรรม หนังตะลุงหลายเรื่อง ดังต่อไปนี้

เรื่อง มังกรราชสาน้ำพึ่ง ของ ฉัnn อรุณุต ตอนพระนางประภาดี ตัดสินใจหนีออก จากพระราชวัง ใช้กลอนกลอนทสูรังค์ระบ่าประยุกต์ที่เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

“ประภาดีครีสวัสดิ์ตัดสินจิต
แสงสว่างกลางสรรค์แจ่มจันทร
น้ำดี โชคโภกกลมสายลมโกรก
เลิกรักชาวยาชานรำคาญชา
เราต้องหักให้ รักหายเหมือนรายหัก
ถึงต่อไปการของมารองใจ
ไม่เวียนหนังสั่งห้องสั่นห่วงหลัง
เหมือนความสัมดับหล่นลงบนศิน

ตอนอาทิตย์ค้อบลับแล้วมีนา
เมฆม่านฟ้าแพร่พราวเหมือนดาวราย
ออกเสียง โชคประภาดีหอบหนีหนาย
 เพราะเริ่มปลายรักแปรไม่แน่ใจ
 จึงจักร้างงานรักไม่ตักนัย
 ให้รักไก่ใจประภาเหมือนฟ้าเดิน
 นางทึ้งง่วงทึ้งเบตประเทคดิน
 จากนานินทร์ปาริษตรตัดทางจร”
(ฉัnn อรุณุต : มังกรราชสาน้ำพึ่ง)

เรื่อง แรงอธิษฐาน ของฉัnn อรุณุต ตอนพระนางสิริมา อาสา พระสุริยาไปหาเกสรบัว ที่เมืองนาคถ นารกษาพระสุริยาที่ถูกสาปให้เป็นโรคเรื้อรัง พระสุริยาห้ามปราบ ใช้กลอนกล บสูรังค์ระบ่าเปล่งที่เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

“พระสุริยาอาวรณ์ถอนสะอื้น
 ไอเปรากปกรณ์พนน ไฟร
 อันภัยคงพงตึกมันสึกลับ
 ถึงน้องก้านฝากลัวอันตราย
 ถ้าแม็กลัวมัวเกรงไม่ก้านเสียง
 น่าสังเวชเคมะเวรเกณฑ์มากยก

สุดจะฟื้นน้ำเนตร ไว้มิให้ไหล
 น่องจะไปท่องเที่ยวเพียงเดียว cavity
 หาดกเหลือบันคเนการณ์ประมาณหมาย
 พี่ไม่ไว้วางใจอย่าไปเลย
 ทุกชีพี่เพียงภูผานิจชาเหยย
 ออย่าห้ามเลยพลากรบราตาตั้งหน้าจาร”
(ฉัnn อรุณุต : แรงอธิษฐาน)

1.15 การใช้กลอนก่อนทักษิณรัฐพันธ์แปลง

กลอนก่อนทักษิณรัฐพันธ์แปลง คือ กลอนกลบที่ดัดแปลงจากกลอนก่อนทักษิณรัฐพันธ์ ซึ่งเดิม “กำหนดให้เสียงพญานาคท้ายวรค 3 เสียงต้องนำไปใช้เป็นเสียงขึ้นต้น ของ วรคต่อไป”¹ ดัดแปลงมาเป็น “กำหนดให้เสียงพญานาคท้ายวรค 3 เสียง เนพะวรคหลัง ต้องนำไปใช้เป็นเสียงต้นของวรคต่อไป” ซึ่งทำให้การแต่งและการฟังง่ายขึ้น กลอนก่อนทักษิณรัฐพันธ์แปลง ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงบางเรื่อง ดังตัวอย่าง

เรื่อง สามพี่น้องฝ่าไฟ ของฉัน อรุณ พอนพระทินวงศ์ ซึ่งมาได้พระราชทานองค์ใหม่ ทรงรำพึงถึงพระนางพัตราภรณ์ พระราชทานองค์ก่อน ใช้กลอนก่อนทักษิณรัฐพันธ์แปลงที่ เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

<p>“ฝ่ายพระเจ้าทินวงศ์ค่ารั่งราชย์ เกณฑ์สูงปุกปัลลีมีลีนเรื่องราว กำจายขัดฟีกีมาพลัดคลปลักสาวาท แสนสมัครรักจริงไม่ทึ่งใจ จังทรงคิดใจร้อนนอนไม่หลับ ความโศกเศร้าถึงสุพัตราวิลาวัณย์ จำเพาะพวงอันชาติสันดานชั่ว สนองเห็นเป็นเกณฑ์เรوارา จึงบอกน้องร้องปลอบประโลมจิต เหมือนขวนฟ้าผ่าพางลงกลางใจ</p>	<p>แสนสวาราทศรีสวัสดิ์กษัตริย์สาว พระนางเจ้าพระน้องจากกำจัดฯ กษัตริย์ชาติกระสันชนสมสมาร ແນบอกนันนาດอนงค์เข้าทรงครรภ์ ดังไจ้บด้วยห้องจิตคิดโศกศัญญ ครรภ์มีครรภ์ครรภ์เมื่อคนใจพาพา ต้องหมองมัวตัวแม่นิ่งเสน่ห่า จะผู้พำเพາพวงคลดันต้นไป อย่าได้คิดเคลื่อนแคลลงแห้งแรงใจน นางร่าไรกอดบำบทักสค่า” (ฉัน อรุณ : สามพี่น้องฝ่าไฟ)</p>
--	--

1.16 การใช้กลอนทอยแปลง

กลอนทอยแปลง คือ กลอนทอยของหนังตะลุงที่ดัดแปลงจากกลอนทอย หรือกลอนสู่หรือกลอนซ้ำของกลอนในรา คือ ดัดแปลงเนพะวรคแรก ซึ่งเดิมกำหนดให้ “1 บทมี 2 นาท 1 นาทมี 2 วรค ๆ แรกมี 6 คำ วรคหลังมี 8 คำ” มาเป็น “1 บทมี 2 นาท 1 นาทมี 2

¹ ไกวัช สาริกบุตร . การวิเคราะห์ภาษาในกรีกพันธ์ไทย . 2518 . หน้า 33.

วรรณฯ แรกมี 8 คำ วรรณหลังมี 8 คำ” ส่วนสัมผัสและลักษณะบังคับยังคงเดิม คือ ให้คำท้ายของวรรณแรกสัมผัสกับคำที่ 3 ของวรรณที่ 2 และคำท้ายของวรรณที่ 2 สัมผัสกับคำท้ายของวรรณที่ 3 และ “กำหนดให้ 2 คำสุดท้ายของบทต้องซ้ำกับ 2 คำหน้า ซึ่งอยู่ติดกันเสมอ”¹ ก่อนทอยเปปลง ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงบางเรื่อง ดังตัวอย่าง

เรื่อง สายเลือดขัตติยา ของฉัน อรุณุ ตอนเพียงจันทร์คร่าร่วงเมื่อทราบว่า เจ้าชายกฤษดาไปอภิเษกสมรสกับคู่หันตามรับสั่งของพระราชนิค ใช้กลอนทอยแปลงที่เหมะสมกับเนื้อหา ดังนี้

“ต่างกันแค่น้ำต้าข้อไหด
ไขขายหล่ายเช่นมารักเล่นรักลง
พอน้องสื้นงามพระสื้นความเมตตา
เห็นน้องไม่ควรพระมากวนทำไม่
เรามีความเพระเสียสารให้เจา
ถึงอยู่กิชั่วต้องฆ่าตัวเสียให้ตาย
ในหัวใจนางเคร้าหมอง ๆ
กลับทึ้งน้องไม่เทืนใจ
ให้น้องเอาหน้าไปไว้ไหน ๆ
นี่หรือใจของผู้ชาย ๆ
กลับทึ้งเราไปไกลหาย ๆ
จะได้หนคสื้นที่ นินทา ๆ ”
(ฉัน อรุณ : สายเลือด比特ิยา)

เรื่อง ทายาทพระยา ของนืน อรุณ ตอนพระนางบุญนา ครู่ครัวญเพราวนางดึง
กรรภ โถยไม่ทราบสาเหตุ ใช้กลอนหอยเปล่งที่เหมาะสมกับเนื้อหา ดังนี้

“เดินนีกตีกตราแล้วน่าสาม澎
พ่อแม่หنمครักถูกหักหัวใจ
กรรมสร้างปางใดให้แป๊กใบหนักหนา
พ่อแม่เกลียดหนูไม่ขออยู่อีกเลย
ตอนนี้แม่ไกรชพ่อไทยว่าท่อง
ชลบันย์”
ในงานอาบพักตรา

สุขลدنตรเจ้าย้อยไทย ๆ
ต้องหนนีไปไห้ไกสอนเลย ๆ
บุญบากท่องเข็มนาเจย ๆ
ແນ່ໄມ່ເຄຍແຊ່ງດ້າ ๆ
กรรมของน้องหนักหนา ๆ
บุญบารີບเดินทางกลางພນມ”
(ผู้ อธิบาย : ทายาทพระยา)

¹ อุตม พนุทธง. “กลอนทอง” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529. เล่ม 1. 2529. หน้า 75.

2. การใช้คำที่มีเสียงสือจังหวะที่เหมาะสม

สือจังหวะ คือ “ระบบหรือช่วงที่ข้ากันอย่างมีอัตราส่วน”¹ เช่น ช่วงของก้าวย่าง ช่วงของการพูด ช่วงของเสียง ช่วงของถูกกลืน ที่หมายอย่างหาฟัง ๆ ฯลฯ สือจังหวะที่เหมาะสม ก่อให้เกิดความงาม ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของศิลปะและวรรณกรรม

การสร้างสรรค์วรรณกรรม ต้องเลือกใช้คำที่ มีสือจังหวะ ที่เหมาะสมกับรูปแบบคำ ประพันธ์ เนื้อหา และอารมณ์จังใจสามารถถ่ายทอดเนื้อหาอารมณ์ หรือถ่ายทอดสาระนั้นสู่ผู้ฟัง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในวรรณกรรมหนังตะลุงมีการใช้คำที่มีเสียงที่มีสือจังหวะที่เหมาะสมกับรูปแบบ คำประพันธ์ เนื้อหา อารมณ์และสามารถถ่ายทอดอารมณ์ของผู้ส่งสารและรับสารของผู้รับสารได้เป็นอย่างดี ปรากฏอยู่มากมาย เช่น

ตัวอย่างที่ 1 บทพรมนาเมืองขักษร จกรสุริกาลในเรื่อง แสงวาริน ของเดือน อรุณ
ใช้คำ喻ที่มีเสียงสือจังหวะที่ห้วน กระชับ เหมาะกับเนื้อหาและบรรยากาศยิ่ง ดังนี้

“แต่ปางหลังยังมีรานียกย์
กำแพงเพชรเจ็คชั้นกันจังหวัด
สมเด็จท้าวเจ้าประเภทนเรศรุทัย
นอกจากองค์พระศรีมีสำราญ
ถึงอินทร์พรมยนกกลา ไม่หาญรบ
รามคำรุ่งเรืองดังเมืองสวรรค์
พระจอมภพจักรพงศ์ค่าแรงรัฐ
ในพื้นแผ่นปฐพีไม่มีสู้
พระนามจกรสุริกาลชำนาญรบ
เป็นหัวหน้าชาติยกย์เครื่องจักรภพ
มเหสีสิ้นชีวันสวรรคต
มีพระราชนิศายาพาพักตร์
จนออกชื่อลือขจดดอยครั้ง

อาณาจักรตั้งจิมปัจฉินทิศ
ยอดปรางค์ตันประดับแก้วแวรวิชิต
ปัจจามิตรไม่หาญมาราญรบ
ย้อมขาดหันหยาดหายหายเหียบหนบ
บันลือขบเกรงจะนจกรพรรค
ไม่มีวันร้างแรมแจ่นจำรัส
ประวัติบัพติยะยกย์เป็นนักรบ
จะต่อสู้นารอึกล้วนหลีกหลบ
ครองพิภพคุจพรมอุคมยศ²
กระเจิงชนดือชาเกียรติปราภู
พระทรงยกเครื่าโทรมไทนนนส
วิໄลสักษณ์ล้ำสตว์ศรีสวัสดิ์
ในประวัติพระธิดาโสภานิพิค

¹ ฤทธิาน นลิติกานดา . วรรณกรรมไทย . 2517 . หน้า 165.

ให้นามว่าการเกดวิเศษสมร
มีกติ่นอบหอมกรุนคัวบุญฤทธิ์
จะเลี้ยงไว้ใจสัตว์กล้าไม่เหมาะ
ที่ไก่แคร้นแคนดินถื่นบุญย์

ดังได้พระราชมาประกาศติ
จึงมารคิดหลวงองค์องค์บุษ
ให้อัญเชิญมาดามหาสมุทร
หันนากครุราพยักษ์ไม่พักพบ”
(ฉบับ อรุณ : แสงวาริน)

ตัวอย่างที่ 2 บทบรรณนาขักษ์นันท์โภษร์จับสัตว์ จากเรื่อง สามพี่น้องฝ่าไฟ ของฉัน
อรุณ ใช้คำที่มีเสียงที่มีสีลักษณะที่เดียวกัน ห้วนกระชับและเหมาะสมกับเนื้อหาและรูปแบบ
สำหรับพันธ์ (กลอนคำคอก) ซึ่งเหมาะสมกับการบรรณนา ยังดังนี้

(กลอนสุภาพ)

“ทรงสั่งเสริฐเสด็จย่างเข้าปรางค์น์ ขอນกนตริย์รับนุ่งจากกรุงศรี
จนมาไก่พัทธจักรพระราชนี ความยินดีเดินชนพนมวัน”

(กลอนคำคอก)

“ชุมเพลินเดินตัด นารถดีดเวลาเตียน สัตว์หลบหนบเหยิน บ้างคือตึงวิ่งพัน
สิงห์โถกระต่ายเด่น ออกแล่นตามกัน โโคความหายพันธุ์ คุณนคงคอก
จับพิคบิดหฤต ผดุตโคลนไวนพัน ออกໄให้กัน รับดันผันผ่อน
คงสารเสือสีห์ ทรงฟีสุกร แรคลาการสร รับร้อนตามนา
ฉวยได้คืนสัตว์ จับฟีดดอยดุด เดือดผ่าตาชูด ถากสุดฉีกขา
ใส่ปากยับกรุน แล้วคุบหน่าวายตา ผ้าร้ายใส่ก้า ตับปอดหอคอกลืน
กระดูกหนังเนื้อ ไม่เหลือสิ่งใด หยับหัวตัดซัดใส่ เมื่อหนังทึ้งเป็น
ไม่อิ่มขักษา ต้องหาตัวอื่น จับได้หอคอกลืน อิ่มหน้าสำราญ”

(กลอนสุภาพ)

“แล้วบ่ายหน้าไปแคนแคนบุญย์ ขังไก่สุคแสนไก่เป็นไฟรสาทท์
นิกานยวารสวางให้ย่อพองประนาม บริการผู้ฟังหนังตะลุง”

(ฉบับ อรุณ : สามพี่น้องฝ่าไฟ)

ตัวอย่างที่ 3 บทบรรยายและบรรณนาพฤติกรรมของขักษ์พลายอาวุช จากเรื่อง หยก-
สิงห์ปกาศติ ของฉัน ทิพย์วารี ใช้คำที่มีเสียงลักษณะที่เนินช้ำ อ่อนหวานเหมาะสมกับเนื้อ
หาอารมณ์และพฤติกรรมของตัวละครอย่างยิ่ง ดังนี้

“เมื่อถึงเมืองเย่องย่างขึ้นปรางมาศ
เล่าแต่ถงแจ้งจิตตามกิจชา
พบข้าสาวชาวรังกำถังรุ่น
กราบทูลความทรมานสงวนนวลดะօง
ความสังสัยในจิตไม่ผิดพลาด
จนทั่วจนไม่พบเจ้าเคร้าอุรา
คงน้ำพาณารีหลักหน่อน
ทรงมาการตายเสียให้ตรอม
ไห้นวลงทางที่ห่างเหสน่ห่า
ตอนอนนวลงวนนางไว้กอดนอน
เคร้าสตดหมดสถาสายสายสาห
จะย่ออยขันเสียกับยอดเยาว์มาลย์
จังหวนคิดฤทธิ์ແດນແน่นกระหน่ำ
สิงห์นรินทร์สินคีแต่นี่ไป
ไฟฟางเดี่ยบเหมือนบุกรุกขาขัน
ข้ามไปคเขินเนินขาดเหมือนแมมัน
เข้าพบนาฏสมุช្រศรีษะดา
แสงไว้ป่าหวานชุมประทุมทอง
ดุหมองหมูนพักตราอยู่หน้าห้อง
รู้ว่าน้องประทุมนางจากปรางค์ปรา
เข้าปราสาทรุกรนเที่ยวศันหา
เชื่อแน่ว่าสิงห์นรินทร์จะมีลืนปลอม
ถูกตามพบจะลงทัณฑ์ให้มันยอม
คิดถึงขอถอยใจด้องไกลจร
พี่อุดส่าห์ตั้งสัจจ์ให้พัคผ่อน
ถูกตั้ครอนให้รักพี่หักรัน
เหมือนถูกไฟด้วยสายฟ้ามาประหาร
ต้องชุมชานเคร้าทรงเพระห่วงไข
ในทรงช้าเหมือนถูกเชือดให้เลือดไหล
ถูกเจ็บใจตามໄล่เสียให้ทัน
ต้องถัมพับเมื่อขวางพัคตร์ยามยักษ์ผัน
อย่างคุดันเดินคงไปองค์เดียว”
(ผู้ ทิพย์วารี : นายสิงห์ปกาศิต)

ตัวอย่างที่ 4 บทสมหองจาก เรื่อง บุกแคนมหัศจรรย์ ของพ่วง บุญรัตน์ ใช้คำที่มีเสียงลีลาจังหวะที่เหมาะสมกับเนื้อหา รูปแบบคำประพันธ์ คือ กลอนสามห้า ซึ่งมีลีลาบรรยาย เหมาะสมแก่การพறรณาอย่างดังนี้

“เข้ามาไกสี มิต้องอะคอกน้อง
พีราชิต อ่าย่าสะกิคแพลคัน
อกขาวผ่อง แสงไฟส่องเห็นเดา
แม่งามปืน น้องหลงลืมความอะ
ถน ได้ผุ่น เกิดพัดหมุนหมุนกล้า
กลืนกระแทก เรื่อแทบแตกกลางสำค
ไฟลั้นແຄน วันวานแวนແປດນเบรี้ยง
ถึงสองช้า ฝันกระหน่ำเคร็กครึก
อยู่ร่วมห้อง ร่วมกิรนย์ชุมขวัญ
เสียกระสัน น้องจะกลั้นใจตาย
มือเหล้นคล้ำ ดวงสมรนองแหงาย
ยอมให้ชาย พี่กอดถุงถุงคล้ำ
ส่งน้ำวา แล่นเข้าอ่าวใหญ่สำ
ปักหัวตา หัวมุดค่าลงสึก
ได้ยินเสียง ฟ้าผ่าเบรี้ยงกลางคึก
ท่วมอ่าวสึก ล้านปากอ่าวเข้าคลอง

หนุ่มกับสาว แรกเข้าไว้ไม่ปลายัน
ชายลีมแม่ เดียวแต่ก่อคปะคง
นอนหลับให้ลง ไปทึ้งหนุ่มทึ้งสาว
สถาบันพิพย์ พลอยถอยดินตามกัน
เป็นนางฟ้า ตัดตัณหาไม่ขาด
ถึงเวลา เราต้องพาเอาตัว
เป็นหน้าที่ มีเทวบัญชา
ช่อเพชรจ้า นำต่าตกกระเช็น
ออกจากห้อง ลอยต่องขึ้นเวหน
ข้ามบุนเขา นางมุ่งเอาร่องทิศ

ขึ้นสวรรค์ ร่วมกิริมย์สมสอง
ช่อเพชรน้อง เกิดตั้งห้องติดครรภ์
ไก่รุ่งเข้า เสียงไก่แก้วแล้วขัน
หวีหวิวหวาน นางยืนสั่นระรัว
ธรรมชาติ เรื่องเมียเมียพัวพัว
พ่อทูนหัว ฉันพลอยกลัวบ้าป่าว
สถาบันพิพย์มา ต้องคงรับดับเจญ
พระเจ้าเป็น ตื่นไม่เห็นราชิต
นางสุดทน ลักษุบคนหลับสนิท
ตั้งราชิตไว้สักคราวสาวนิยา"

(พ่วง บุญรารัตน์ : บุกແດນໜັກອຽຍ)

ตัวอย่างที่ 5 บทบรรยายประวัติ และพฤติกรรมของนางคนธรรพ์มัตติกา จากเรื่อง สามมงกุฎ ของฉัน อรമุต ใช้คำที่มีเสียงจังหวะลีลาที่เหมาะสมกับเนื้อหาบรรยายและรูปแบบค้าประพันธ์ คือ กลับทสร้างคrases ไปสู่ชื่อเหมาะสมยิ่งสำหรับบรรยาย ดังนี้

“ที่ภูเขาเนรัญ ใจสัตตภัณฑ์
มีนามนางมัตติกาปีญญาไว
พ่องคนธรรพ์กันธัพลับโลกแล้ว
ได้ถ่ายทอดถอดทำนข่านญ
ไม่คิ้งดังจริงหญิงกำพร้า
ยังไรคุรุคิดแต่ขาดมิตรสัมพันธ์
พอเต็มสามเต้าสองของมีค่า
เป็นพวงพุ่มพุ่มพองสองดองกราย
วันนั้นออกนอกอ้อมล้อมวงเขา
เข้าชวาป้าเสียงเคียงคู่คู่

สาวคนธรรพ์กำพร้ามาอาศัย
ศึกษาไสยาสาสตร์จนเชี่ยวชาญ
เหลือกุกแก่กำพร้าแต่ก้าหาญ
วิชาการพิพย์มนตร์ของคนธรรพ์
ตกอยู่ป่าลึกลับดองดันบันธ์
สาวคนธรรพ์เปล่าเปลี่ยวอยู่เดียวคาย
เหมือนบุญบາผุดพันชลส้าย
อย่างให้หายจับต้องทดสอบดู
เสียงคุห่วยขับชานແວหวานนู
พอเหลือวคุหืนยักฆาสุ่มพานาง”
(ฉัน อรമุต : สามมงกุฎ)

3. การใช้การบรรยายและพរณนาที่กระชับและบ่งบอกนาฏกรรม

การบรรยายและการพรณนาที่กระชับชัดเจนและบ่งบอกถึงนาฏกรรม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวรรณกรรม เพาะการบรรยายและการพรณนาที่กระชับชัดเจนและบ่งบอกถึงนาฏกรรม ทำให้วรรณกรรมนั้นสามารถกระแทกอารมณ์ เร้าอารมณ์ เร้าความรู้สึกนึกคิด จิตนาการของผู้อ่านได้มากขึ้น

การบรรยาย คือ การบอกเล่าที่ชัดเจนแจ่มแจ้ง การพรณนา คือ การบอกเล่ารายละเอียดเฉพาะส่วนเฉพาะจุด การบอกเล่าความรู้สึก ในวรรณกรรมโดยเฉพาะวรรณกรรมหนังตะลุง มักใช้การบรรยายและการพรณนาปะปนกัน นาฏกรรม คือ กิริยาอาการที่บ่งบอกถึงความรู้สึกของตัวละคร การแสดงออกของตัวละคร ทำทีศีลा การแสดงพฤติกรรม การกระทำ การเคลื่อนไหว ของตัวละคร

ในวรรณกรรมหนังตะลุง มีการบรรยายและพรณนาที่กระชับชัดเจนและบ่งบอกถึงนาฏกรรมที่สองคดล้องกับเนื้อหา อารมณ์ และศีลากการเชิญปอยถุกmany เช่น

ตัวอย่างที่ 1 เรื่อง ศึกษาทอง ของฉิน ธรรมุต ตอนพระอินทร์รับสั่งให้เทพบุตรมาคุ้มบำรุงหฤษย์ชรามาให้นางศึกษาทองสาว เพื่อให้ไปปราบยักษ์อัคคีกรด ใช้การบรรยายและพรณนาที่กระชับชัดเจน และบ่งบอกถึงนาฏกรรมของตัวละคร คือ การกระทำและการเคลื่อนไหวของเทพบุตรมาคุ้ม และนางศึกษาทอง ได้อ่าย่างดี ดังนี้

“สายลมว่าวานาพัดกำดัดดี
ไหనหนานาคอมพร์มพราน้ำค้างพรา
เทวนบุตรรับรุคจากเมืองฟ้า
ลงมาสู่เคลาของปัญชราเทวี
ต้องการพบเทพรชิตศึกษาทอง
พอทรงบเสียงคนไม่สันหนา
นางรับคำรับของกายสิทธิ
ขอบพระคุณท้าวพันตาผู้ปราช្សี
นางกลับเข็นเคหาที่อาศัย
คุเหว่าเริ่วเริ่งสุริยัน

ยิ่งรู้สึกเมื่อยืนเป็นเห็นบนนา
ไหนจะหนานาละองฟ้าในราตรี
ตามบัญชาอิสโตรหัวโภสีห์
แสงวามาคุลีสะกดจิตให้นิกรา
ตามคำสั่งของหัสนัยไทรตรึงกา
กีเรยกเทพรชิตามาทันที
ปลายปีนจิตเทพรชิตามารศรี
มาคุลีลากลันไปลับพลัน
สกุลไก่กั้งวนแบบงานกัน
แสงตะวันส่องฟ้านภาคร

นางชวนสอง โยชามาถิงไว้
หมายจะชวนสองพี่นันมารคร

น ใบนายของตึกตาสูดาสมร
ไปนครป้อมแสงเพชรเมืองมาร”
(ฉัน อรุณ : ตึกตาท่อง)

ตัวอย่างที่ 2 เรื่อง นหาราชกำสรวณ ของฉัน อรุณ ตอนเจ้าชายอัจฉรา อาสาปราบ
ยักษ์จตุรทศที่มากินชาวเมืองเทพนิมิตร ใช้การบรรยายและพรรณนาที่กระชับชัดเจนและบ่ง
บอกถึงนาฏกรรมของตัวละคร คือ พฤติกรรมและการเคลื่อนไหวของยักษ์จตุรทศและเจ้าชาย
อัจฉราได้อย่างคิดดังนี้

“เสียงสะเทือนเสือนสันหัวน้ำหวาน
ประดียวิ่งเข้าหาเราเหลืองเรืองรุจิ
จนเห็นตัวยักษ์จากตุรทศ
รีบองซ่างดวงแคงดังแสงโคน
พระหัตถ์ขาวครัวจันพระแสงสีฟ้า
จึงเชื่อหน้าว่าไถ่มารพาลชน
นำรบเขียวเพี้ยวกรรมควยความแพ้น
จักกุซ่างดวงแคงดังแสงไฟ
ขยับหน้าตะบองเพชรเง็จเกลียวบิด
พระแสงกราสเตยบสีบานทรวงมาตรา

น ภาคเสียงแคงเป็นแสงสี
ทับทิมดีแคงกลับพยับโพยน
แก่วงบองบิดลายคลาเดกตาโถม
แล้วมาร โขมลงมาไกส์หมายกินคน
จะลองฤทธิราษฎร์ยักษ์จตุรสักหน
มีงจะมากินคนหรืออย่างไร
กระถินแผ่นดินคาดสะท้านไหว
พระหน่อไทยมีได้พรั่นหัวนอรา
สำนางฤทธิความโกรธโടดเข้าหา
มันเสียท่าล้มฟ้าขาดใจตาย”
(ฉัน อรุณ : นหาราชกำสรวณ)

ตัวอย่างที่ 3 เรื่อง เกสือจัมมาลือ ของฉัน ทิพย์วารี ตอนยักษ์พลายประสิท์ต่อว่าถูกมี
สักกเวทย์ที่ปล่อยให้ทิพย์จินดาถูกสาวที่ตนไม่มาฝ่าก เพื่อให้เรียนวิชาหนึ่นไปกับเจ้าฟ้าประกาษ-
มรกต ใช้การบรรยายและพรรณนาที่กระชับชัดเจน และบ่งบอกถึงนาฏกรรมของตัวละคร คือ
ความรู้สึก การกระทำ และการเคลื่อนไหวของยักษ์พลายประสิท์และถูกมีสักกเวทย์ได้ดัง
ดังนี้

“เราคาดผิดคิดผิดคนคิด
อาจารย์ผิดศิษย์พลาคนมั่นชาติເລວ
น้ำสูกพามาเพียร ให้เรียนເວທ
ນາ ໂກຮັຈັກັດັກັບັນຕົ້ວສິ່ນຮັວ

ເຊື່ອສັນຫຼຸດຄົດແມ່ນພັດທະເຫວ
ສ້ວນແຕ່ເຫລວໄຫລທໍາໃຫ້ໜ້າວ
ນີ້ໃຫ້ຕາມນີ້ໃຫ້ມາຫາຜ້ວ
ເຫັນຕີຕົວอาจารຍ໌ທ່ານຫຼືກັກທັນ

พระไยคีรีหน้าว่าไห่น
เข้าลักษณะของรักและรักกัน
ท่านจะหักหรือจักหัวมเด็กามรัก
ยามต่อหน้าท่าทางไม่อ่ายอื่น

ฤกษ์พรีสักที่เมื่อหัน
ไม่ใช่นั้นดังเบรียงเหมือนเสียงปืน
ต่อให้หักกบองถ่ายผ้าฝืน
ตกค่าคืนไข่ยามเที่ยวตามวาร”
(ฉิว กิพย์วารี : เกลือจิมเกลือ)

ตัวอย่างที่ 4 เรื่อง เกลือจิมเกลือ ของฉิว กิพย์วารี ตอนเจ้าชายประกายเพชรตกพระทัยเสียงพินประหลาด วิ่งคลุกเหวลึก ตกกลางคืนพระอินทร์จำแลงองค์มาช่วย ใช้การบรรยายและพรรณนาที่กระชับชัดเจน และบ่งบอกถึงนาฏกรรมของตัวละคร คือ พฤติกรรมและการเคลื่อนไหวของพระอินทร์และเจ้าชายประกายเพชร ได้ดังนี้

“พอตกค่าน้ำค้างลงพร่างพรุน
สัตว์บรรเทงเหลงไฟรทั่วในป่า
พระจันทร์แจ้งแสงสว่างขึ้นกลางหาว
พระหนอนดาดไม่ขาดชีพช่วัน
ชาล่ององค์ลงตามสายแสงส่อง
เอานำ้กิพย์หินบประป้ายากา
กระซิบบอกตรอกหูให้รู้เหตุ
พระพลิกฟื้นคืนรอดไม้ว่อควาย
จึงจับพระนามสตรีประศิทธิชิณฐาน
คั่งเหวัญบรรจงถืมองค์เอว
เป็นยานค่าข้าวตามบูกตามหา
รินภูษาคุเหววาร่องถู่ก่องกรรม
คณาณกพกพินบินหาเหยื่อ
พอแสงทองส่องฉายศาสสดาเป่า

หน่าวสายลมรินรินกลิ่นบุปผา
ดวงดาวเรืองรายแพร่วพราพัน
ส่องสกาหวานท่องปล้องคุหัน
ขณะนั้นองค์อัมรินทร
สู่ช่องปล่องไปร่วงปลวห้องเหวฯ
เอศาสตรนเทพวังไว้ข้างกาย
แล้วองค์อัมเรศหันกลับไปลับหาย
จึงแน่นส่ายหน้านองปากปถ่องเปลว
ปาฏิหารិຍ์โดยถ่องจากห้องเหว
โดยความเร็วถึงมากถางอาธุ
สองเสนาคู่ใจนิ่งไก่ขัน
ศรีขันเรืองรุ่งพุ่งนภา
พวงผีเสื้อภูผึ้งคลึงบุปผา
ไปเจอน้ำสองนายกองสายเนิน”
(ฉิว กิพย์วารี : เกลือจิมเกลือ)

ตัวอย่างที่ 5 เรื่อง เกลือจิมเกลือ ของฉิว กิพย์วารี ตอนยักษ์พลายประศิทธิ์ประพาสป่าล่าสัตว์พบโโคดีก 2 ตัวกำลังจะชนกันจึงแอบดู ใช้การบรรยายและพรรณนาที่กระชับชัดเจน และบ่งบอกถึงนาฏกรรมของตัวละคร โดยเฉพาะที่โโค 2 ตัวชนกัน ได้ดังนี้

“เห็น โคลีคีกคนองทึ้งสองดีก
เข้าเอบกอฟ้อบังฝ่านั่งคอย
เมื่อได้ทำจะจับให้ชั้นหัดดี
ดีกต่อถีก็อกใหม่เจ้าโรมรัน
โคลยกำลังตึ้งยันอย่างขันแข็ง
เข้าປะทะพละอันกระซิ้นชิด
ไอ้ขาวสอดดูดเพรียงพาเหวี่ยงยก
ดีต่อดีมีกำลังไม่พลังแพลง
แคงยันกลับรุกเพื่อบุกแหลก
อย่างคุกคือดเลือดห้อยรอยแหลกเก่า
ขาวศีบดีดิบชั้นยันเยือน
ความเห็นอยอนบอนช้าอ่อนกำลัง
เมื่อไอ้แคงแรงอ่อนใจอ่อนดอค
ไอ้ขาวไส่หมายวิคตามติดตัว
จอมนารเมิตเพลินอุเมื่อญี่เห็น
จนเห็นอยอนบอนหอบใหม่เหงื่อโขมซัก
ไม่ลดคละพยาيانติดตามหา
ถุสีบที่หนีกันไอ้จัญไร

กำลังคีกจะชนกันไม่หันดอย
จำเลยปล่อยให้มันสู่เป็นคู่กัน
โคลสันทัดท่าที่ไม่มีหวัน
เข้าขัดกันปีคปีคสนับบิด
ไอ้แคงแหงดังกราวไอ้ขาววิค
ไอ้ขาวบิดแคงเข้ายายแหง
แคงเขารอกกลัวส้มบ่ำไว้แข็ง
พักผ่อนแรงให้กันพอบรรเทา
ไอ้ขาวแಡกคันตัวไม่กลัวเข้า
ด้วยความเมามันคินจะภินท์พัง
ไอ้แคงเคลื่อนตัวคดส่องหักดอยหลัง
เดือคก์ให้เหลาดังนองทึ้งสองตัว
หักพายอคร่วงห้อไม่ต่อหัว
ไอ้แคงกลัวร่วงตรงเข้าคงลีก
อุกขึ้นแล่นตามตัวสองวัวถีก
ไม่สมนึกการนรให้ร้อนใจ
มันหายหน้าหลบหนี้ไปที่ไหน
ตั้งสูรไกรในยามเที่ยวตามวัว
(ด้วิ ทิพย์วารี : เกลือขึ้นเกลือ)

ทั้งย่างที่ ๖ เรื่อง พระยุพราชของปวงชน ของพ่วง บุญราษฎร์ ตอนพลากอรอาสา
ช่วยรักษาสายบัว ซึ่งนอนป่วยด้วยโรคประหาด โดยรับยาจากตานายกถินกินแล้วกรีดเลือด
ให้สายบัวกินเป็นยา ใช้การบรรยายและการพรมน้ำที่กระชับชั้ดเจน บ่งนองอกอึงนาฎการของ
พลากอร ตาสายและสายบัว ได้อย่างคิดถึงนี้

“รับเขามาพำนักระกถินลงท้อง
จับเอาไม่คิดมากวีคเดือดเชือดแขวนซ้าย
ควรบังจากมือยาวยากยสั่นรัว
พอเดือดคงถึงท้องของสุดา
บนฉุกพองแรงยาแฉล่อนหัวเส้นสาย
ขอกรองรับจับส่งให้ยาຍกับตา
กรอกปากหลานสายบัวกลัวหนักหนา
นางลิมตาฉุกเป็นได้โรคหายไป”
(พ่วง บุญรารัตน์ : พระยพราชนของปวงชน)